

Classe des Sciences humaines
Klasse voor Menswetenschappen

17.III.2020

Wetenschappelijke briefwisseling in het Aequatoria archief (DRC en België)

door

Honoré VINCK*

TREFWOORDEN. — Aequatoria-archief; Belgisch Congo; Gustaaf Hulstaert; Koloniale wetenschappen.

SAMENVATTING. — Het Aequatoria archief, in Bamanya-Mbandaka (Democratische Republiek Congo) bevat naast de gewone archief rubrieken een ongewoon aantal belangrijke briefwisselingen in origineel of in kopie van wetenschappelijke of historische aard uit de Belgische koloniale periode. Een groot deel wordt ook bewaard in kopie of origineel in het archief van de Missionarissen van het Heilig Hart in Borgerhout (B). De belangrijkste briefschrijver was Gustaaf Hulstaert (1900-1990). Hij was actief op verschillende terreinen: taalkunde, etnologie, koloniale geschiedenis, koloniale politiek, entomologie, pedagogiek, filatelie, botanica, zoölogie, bijbelvertaling, filosofie, gewoonterecht. Hij had een zeer brede waaier van nationale en internationale correspondenten, schreef in het Nederlands, Frans, Engels, Duits en Lomongo. Hij bewaarde en klasseerde zorgvuldig zijn correspondentie, steeds met het dubbel van zijn eigen brief, vanaf ongeveer half de jaren 1930 tot kort voor zijn dood. De inventaris vermeldt tweehonderd zesenvijftig namen met omvangrijke briefwisseling, driehonderd zeventien namen van kleinere briefwisselingen en negenenveertig namen van wetenschappelijke instellingen. Een minimale schatting telt vijftienduizend bladzijden. Belangrijke correspondenten voornamelijk uit de wereld van de „koloniale wetenschappen” zijn: P. Tempels, A. Kagame, L. Bittremieux, E. Boelaert, A. De Rop, A. Burssens, C. Coupez, E. De Boeck, A. Sohier, J. Vansina, P. Ngoi, A. Elenga, A. Meeussen, E. Possoz, E. Sulzmann, G. Van Bulck, J. Van Wing. Alles is gemicrofilmmeerd en bewaard in enkele bibliotheken (Chicago, Madison, Gent, Leuven-Kadoc). Enkele briefwisselingen zijn integraal gepubliceerd. Een gedetailleerde inventaris staat op de website van het *Centre Aequatoria* (<http://www.aequatoria.be/>). De gemakkelijke toegankelijkheid van deze teksten maakt dat reeds enkele tientallen academische studies gebruikt maakten van deze correspondenties.

KEYWORDS. — Aequatoria Archives; Belgian Congo; Gustaaf Hulstaert; Colonial Sciences.

SUMMARY. — *Scientific Correspondence in the Aequatoria Archives (DRC and Belgium)*. — The Aequatoria archives, located in Bamanya-Mbandaka (Dem. Rep. Congo), contain, in addition to the ordinary sections, an unusual bulk of important

* Lid van de Academie.

If you wish to contact this author, please contact the secretariat of the Academy
contact_raos@kaowarsom.be

scientific correspondence in original version or copy, dating back to the Belgian colonial period. A large part of the original or copy documents are also saved in the archives of the Missionaries of the Sacred Heart in Borgerhout (Belgium). The most important letter writer was Gustaaf Hulstaert (1900-1990). He was active in various fields: linguistics, ethnology, colonial history, colonial policy, entomology, pedagogy, philately, botanics, zoology, Bible translation, philosophy, and common law. He had a very wide range of national and international correspondents, writing in Dutch, French, English, German and Lomongo. He carefully preserved and classified his correspondence, always with double copies of his own letters, from about the mid-1930s until shortly before his death. The inventory includes two hundred and fifty-six names with extensive correspondence, three hundred and seventeen names with “minor” correspondence and forty-nine with scientific institutions. The total amounts at least to fifteen thousand pages. Important correspondents mainly from the world of „colonial sciences” include: P. Tempels, A. Kagame, L. Bittremieux, E. Boelaert, A. De Rop, A. Burssens, C. Coupez, E. De Boeck, A. Sohier, J. Vansina, P. Ngoi, A. Elenga, A. Meeussen, E. Possoz, E. Sulzmann, G. Van Bulck, J. Van Wing. Everything is microfilmed and kept in a number of academic libraries (Chicago, Madison, Ghent, Leuven-Kadoc). Some letters have been fully published. A detailed inventory can be found on the website of the *Centre Aequatoria* (<http://www.aequatoria.be/>). The easy accessibility of this correspondence has led to a high number of academic studies which have analysed and/or used this material.